

הלכות פסח סימן תפ תפא

יהללוהו' עד מלך מהלל בתשבות', (ו) ושותהו בהסבה 'כלא ברכה תחלה (ויכר נתבאר לעיל סימן תער דאנו נוהגין לברך) (ז) 'ומכרף אתריו של הגפן'. ואם שותהו כלא הסבה. (ח) 'צריך לשותות פעם אחרת בהסבה (ט) (וענין לעיל סימן תעב סעיף ז), 'ומכרף לפניו 'בורא פרי הגפן' לפי שהסיח דעתו מלשותות עוד: הגה ויש אמרים שיש לוטר 'שפך חמתו' וכו' קדם 'לא לנו' (הין סוף ע"ס), ולפתח הפתח (י) כדי לזכר שהוא ליל שמורים, ובכוח אמונה זו יבוא משיח וישפך חמתו על השפס' (מהרי"ב), וכן נוהגין. ויכול לגמר הלל (יא) אף שלא במקום סעודה (רמב"ם והמגיד פ"ח):

ה אגמרו לעיל סימן תער ו גם זה שם ז בתינו לעיל סימן תעב סעיף ז ות עמיתו לעיל בסימן תער

תפא שלא לשותות אחר ארבע כוסות, וכו' ב' סעיפים:

א אחר ארבע כוסות (א) אינו רשאי לשותות בין אלא מים: הגה וכל המשקין דינו (ב) קנין ביהו יוסף). וזו שהוא איסורים או (ב) תאב הרבה לשותות, יכול לשותות כוס המישי (ג) 'ויאמר עליו הלל

א טור בשם אביו משביר ובי יוסף טובי קדם יוסף כות הר"ף ושבו קטבו על המאמר

באר היטב

הקדמות למגז כוס א' יותר מהמסבין וקורין אותו כוס של אליהו הנביא: (ב) קנין. בדי"ם פ"ב שנהגים תמר בשנת לאקרי"ף בלי"א, ואף עפ"ל

יאמר אמר גבורותיו וכו' ולא יאמר בסיים ואתרם וכת פסח. מט"כ. מא. וכו"ו פ"ב: ואין נוהגין בו רק אמרים הכל בשני לילות שרין. נוהגין כאלו

משנה ברורה

מלך מהלל בתשבות', (ו) שוב לא יתחם ב'שפת'ו', אלא יאמר הלל הגדול וינשמתו וינשמתו' עד 'מעשה ועד עולם': (ז) ושותהו. והפיוטים, ודינו 'אז רב נסים' וכו', (ט) אומר אחר שתינת הכוס, שאינו אלא מנהג. ומנהג"מ הנה שותה אחר הפיוטים ואחר 'פי לו נא' כדי שלא יהיה צמא פשישכב, וכן הוא בפדורים. בלילה ראשון יאמר (י) 'אז רב נסים' ובלילה שני יאמר 'אמין גבורותיך', ויש נוהגין שאומרים הכל בשני לילות שרין: (ז) ומכרף אתריו' וכו', ובברכה זו וקטור גם הכוס שלישיטה, ובקלעיל סימן תער: (ח) צריך לשותות פעם וכו'. והוא הדין בכוס שלישיית גס-בן דינא קבי' לתמכר, מיהו לענין ברכה לפניה, (י) וקרא בכוס רביעי שלא חשב לשותות עוד קלל, (יב) מה שאין כן בכוס שלישי שקלאו הכי חשב לשותות עוד על סוף (יג) ברכה זו. לא מקרי הסתייגות ואין צריך לברך: (ט) וענין לעיל סימן תעב. ורצה לומר, דהכריע שם פה"מ, ה'דרדין שאין דרפנו להסב בכל השנה אין לתזוז ולשותות בהסבה: (י) כדי לזכר שהוא ליל שמורים. ואין מתבארין משום דבר. ונוהגין באלו קדניות למגז כוס אחר יותר מהמסבין, וקורין אותו כוס של אליהו הנביא (ל'מז שאנו מאמינים, ש'כשם שאגלנו השם וחקרנו ממעריבם הוא יקאלנו עוד וישלח לנו את אליהו לבשרנו' (יא) אף שלא במקום סעודה. ואף שאינו שותה הארבעה כוסות במקום אחר, אין בכך כלום:

באר הגולה

הרמ"א וזהל מהשב שותה אחת, רצה לומר אפלו היה בהשפך שער רביעית, וצריך ציון: * ויאמר עליו הלל הגדול. ענין במשנה בברכה. ולקאה משמע מדבר הטור דלא פליגי הגאונים רק אם כוס המישי צריכה התימה באפי נפשה או צריך לכלל אותה פתימה דכוס רביעית, אבל כלי תחמיה קלל רק באמירת פסוקי הלל הגדול לא סגי לתמיר לשותות כוס המישי, ולפי זה האי דינא דהנהגה לא מירי רק בדיקא אם לא גבר צדון את התימה ד'מלך מהלל בתשבות' וכל שגמר שוב אי אפשר לשותות כוס המישי. ובאמירת 'הודו גידאו לא שרי לשותות ולחמם בברכה, כבר טיסק הטור דאסור מאדו שיש בזה פלגא דרבנן, ולא משמע כן. והא הם סתרו למצא ספר זה לפי שהוא איסורים ופעל לשותות, ונה קצרו ביותר אחר שכבר גמר כל הסדר וסקק כבר מלשותות, וכן משמעות דברי רמב"ם ורמב"ם ורמב"ם משמע גס"ן להודו ובאמירת פסוקי הלל הגדול גידאו כלי שום התימה שרי לשותות כוס המישי. ומצאתי להגרו ש'מכרף גס"ן כן ברבנו כפנת השלחן צדוק, שכתב שצריך לומר הלל הגדול ונשמתו עד התחמיה, ענין שם, אלא שהוסיף בזה הרבא, וכל זה בשלא אמר הלל הגדול בכוס רביעית, הא אם אמר הלל הגדול בכוס רביעית כמנהגנו, לא שרין לה לשותות כוס המישי באמירת הלל: והשעם נראה, מאחר שאין בזה שום התקשרות וחוסקת ע"כ, שהרי כבר אסר פוסקים אלו פעם אס"ו: וכן משמע פשוט דברי מגן אברהם להחמיר בזה. אלא שמצאתי לפר"מ קדים דלא מסתברא לה להחמיר בזה, וענין שם שמשיא דברי המגן אברהם לבונה אחרת. וענין בהפחות מומתו פשם רב עקום ומשמע שם גס"ן דאם יש לו כוס המישי לא יאמר הלל הגדול בכוס רביעית, ויכפשות דברי מגן אברהם, ענין שם. אחר כך מצאתי לשל"ט"הב"ם שכתב דמקרי הר"ף והרמב"ם משמע דבלי שום התימה קלל מטר לשותות כוס המישי באמירת הלל, אלא שמהר"ם הטור לא משמע כן, ענין שם, והוא ממש כן ברבנו, אלא שצדוק שותה לו גוסא אחרת בטור ברבתי שר' שלום וברבתי רב עקום, ענין שם, וצריך ציון:

א (א) אינו רשאי וכו'. הרבה טעמים יש בזה בפוסקים: (ב) יש שכתבו, משום שמצוה לספר בציאת מצרים ובנפלאותיו של הקדוש-ברוך-הוא אפלו כל הלילה כל זמן שלא תטפחו שנהגו, ובלקאה, ולהכי לא ישעה, שלא ישפך ויתבטל מצוה זו, (ג) ולפי סברא זו ונקא יין או שאר משקה המשכר. ויש שכתבו, דלא יקא נראה פמוסיף על הפוסות, שצדוקה כמתחיל בסעודה אחרת, (ד) ולפי זה כל חמר-מדינה אסור אף שאינו משכר. ויש שכתבו, משום שלא יתבטל טעם מצה מפיו על-ד'י שותהו, וקמו שאסרו לאכל אחר הסדר מטעם זה, ולפי טעם זה, כל משקה אפלו אינו חמר-מדינה ואינו משכר אסור. ומסתמיה דברי המחבר ורמ"א משמע (ד) שדעקם להחמיר בכל הגי טעמי. ומכל מקום פהבו האחרונים, דאינן נכונות וראשונים, והוא הדין טי"א או עפ"ל-טרא"ק, ויש שכתבו גם לאקרי"ף, וקרא, דזה אינו מבטל טעם מצה וכמנא בעלמא הוא? [אכן בעפ"ל-טרא"ק (ה) שכותש את התפוחים בבית הכד ויש להם טעם גדול, יש אוסרים], והנה אף הלקחתה לכוון להחמיר בכל דבר שקבטל טעם מצה, (ו) מפל מקום במקום צדוק גדול יש לקמף על סברא הראשונה להחמיר לו לשותות שאר משקין שאין משכרין, (ז) ובקרט כליל שני בודאי יש להקל בשאר משקין שאין משכרין: (ב) תאב הרבה לשותות. אפלו יין: (ג) ויאמר עליו הלל הגדול. דוקא (ח) אם לא סים צדון הברכה ושתה כוס רביעית, (ט) אז יכול לומר הלל הגדול עד סוף ולחמם

שער הציון

(ח) מאמר מקרי והגרו: (ט) מגן אברהם ושי"א: (י) ענין בקמך אברהם וחקי יעקב: (יב) פאמר קרובי: (יג) דהא להכתבר אין מברך אלא ברכה אחת על פלם ובדלעיל סימן תער: (יד) וזרדין דמכרתיך על קל כוס, אם כן לשכרך על שלישי לא היה פננתו רק עליו. ואמרי: יש לברך גם בתחלה. רק משום דמסקא לן בעקר הסבה אם נוהגת כמים, להכי אינו צריך לתזוז ולשותות בהסבה משום וצדוקה כמאסין. ענין שם, וכן כתב במאמר-מרכזי: (ב) באור הגר"א: (ג) פרי תדש: (ד) פאמר-מרכזי ונתיישלוש, וכן משמע מהגר"א: (ה) מגן אברהם ושי"א: (ו) תפ"ז: (ז) ענין אליה רבה וחקי יעקב: (ח) פון כתב הפורמנדים פכנת הפגד אברהם, וענין שם שאמר דהאסר דאפלו בשכר אטר הלל הגדול, כל שלא סים הבכנה יכול לומר עוד הפעם הלל הגדול ולחמם בבכנה ולשיות. וענין פאור הלכה: (ט) פוסקים: הר"ם: 1 משקה מצטח הנקרא 'שש' 2 משקה תפוחים. 3 פי ונגביל. 4 תה.

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תַּפּא

ביאורים ומוספים

11) טעם נוסף כתב החק יעקב (סי' ו). שהוא לילה השמור לישראל בכל הדורות לגאול אותם, ואם יבוא אליהו ימצא פתח פתוח וצא לקראתו במהרה, והוסיף, שבאמונה זו ישנו שכר גדול למאמינים בה, והביא שמשום כך יש שנהגו שלא לנעול את החדרים שישנים בהם, אבל לא נהגו כן, כיון שמצוי היזק מגבנים.

12) ולכנס זה, כתב בסידור יעב"ץ (סדר הגדה נתיב ב אות ט) שהמנהג הוא לקחת כוס גדולה.

וזמן מויגת כוס זו של אליהו הנביא, דעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' לד) שהוא בעת מויגת הכוס הרביעית, וכפי המנהגים שהובאו לעיל (בסי' א). אכן הקצושיע (סי' קיט ס"א) הביא דיני כוס זו בסדר ה'קדש'.

13) ובעת אמירת 'שפוך חמתך', כתב הערוך השלחן (סי' א) שיש שנהגו לעמוד ואף לומר 'ברוך הבא', כדי לחזק את האמונה בביאת המשיח, וכן נהג הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 40, והוסיף שכן נהג בעל ה'לשם'). מאידך, הנהגת החו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' עח) שהיו אומרים 'שפוך חמתך בישיבה, וכן דעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' לד).

סימן תפא

שְׁלֵא לְשִׁתּוֹת אַחַר אֲרְבַּע כּוֹסוֹת

[משנ"ב סי' א]

כָּל זֶמֶן שְׁלֵא תִּטְפְּתוּ שְׁנֵיהֶם, וְכִדְלֻקְמָה, וְלִהְיֵי לֹא יִשְׁתָּה, שְׁלֵא יִשְׁתַּפֵּר וְיִתְכַשֵּׁל מִמְצָחָה זו"ה וכו', וְכִמְצָא בְּעֵלְמָא הוּא"ו וכו', נְבוֹן לְהַקְמִיר בְּכָל דְּכָר שְׁמַבְשֵׁל טַעַם מַצָּה.

1) וגדר 'חטפתו שינה', ביאר הגר"ש קרליץ (חוט שני פסח פי"ו סי' ב) שהוא עד שהשינה מטרידה אותו באופן שראשו כבר עליו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 27) שאין הכוונה עד שירדם בפועל, שהרי ערוך צריך הוא לומר לכל הפחות פרשה ראשונה של קריאת שמע וברכת המפיל, והוסיף, שיש לשים ליבו לכך שהימנעותו משינה לא תפריע לו למחרת בתפילת שחרית, וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' תעו סי' ז).

2) ולפי טעם זה, אם נרדם וחזר וניער, כתב החק יעקב (סי' א) שמותר לו לשתות אף שעדיין הוא לילה, והמקור חיים (לבעל החוות יאיר) כתב, שאחרי שכבר שכב לישון, אם הוא צמא מותר לו לשתות כל משקה שהוא, ואם נרדם מעט אין חשש כלל.

3) ולענין שהיית קפה, לא כתב המשנ"ב מה דינו, והבאר היטב (סי' א) כתב, שברור שהדבר מותר כמו שהיית התה, אבל הוסיף שהכנסת הגדולה לא רצה לנהוג בזה היתר.

ולענין שתיית תה עם סוכר, דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח שם) שהדבר מותר.

4) ולעיל (סי' תעט סי' ה) כתב, שכל משקה שאינו משכר ואינו חמר מדינה מותר לשתותו, ומבואר שבשאר משקים לא חשש שיבטלו את טעם המצה.

[משנ"ב סי' א]

וְיֵאמֵר עָלָיו הַלֵּל הַגְּדוֹל.

6) ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (סי' ב) שלא ראינו ולא שמענו מי שנהגו כן.

[משנ"ב סי' ה]

שוב לא יתקו ב'ישתפח'.

8) ובטעם הדבר כתב לקמן (סי' תפא סי' ג) לענין מי שרצה לשתות כוס חמישית, שאם כבר התם בברכה על אמירת ההלל שוב לא יחזור ויאמר הלל ויחתום, כיון שחכמים תיקנו רק ברכה אחת על אמירת ההלל, ולא שתיים.

[משנ"ב סי' ו]

לְשִׁתּוֹת (6) וכו', בְּשֵׁנֵי לֵילוֹת שְׁרִיף.

6) ושיעור שתיית כוס זו, כתב לעיל (סי' תעב סי' ל) שצריך לשתות ממנה שיעור רביעית, ואף שגם בשאר הכוסות צריך לכתחילה לשתות שיעור זה, בכוס זו הובה לשתות רביעית, כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה גם לפי השיטות שאין מברכים ברכה אחרונה אלא על שיעור רביעית.

7) ומנהג חסידים ואנשי מעשה, כתב הכף החיים (סי' יב) לקרות אחר ההגדה 'שיר השירים', משום שהוא זמן חירות ועת הזמיר הגיע, והוסיף שיאמר זאת בקול שמחה, כי כל העולמות מאירים ומוזהרים, והחיי אדם (סי' קל הסדר בקצרה ט"ז) כתב בטעם הדבר, שיש בו מענין יציאת מצרים.

[משנ"ב סי' ז]

וְכִמְרָן אֲחֻרָיו (6) וכו', יִקְטֹר גַּם הַכּוֹס שְׁלִישִׁית.

8) ובברכת 'מעין שלש' זו, כתב לעיל (סי' רח סי' נח) שצריך להוסיף בה מעין המאורע, והיינו 'זוכרנו לטובה ביום חג המצות הזה', ואם שבה ולא הזכיר, כתב שם לענין כל שתייה ביום טוב, שיצא ידי חובתו ואין צריך לחזור, וביאר בשעה"צ שם (סי' ט) שהוא משום שאינו מחוייב באכילה זו, ועוד, שיש דעות שאין צריך כלל להזכיר, ואף שבאן הייב לשתות את הכוסות, דעת הגר"ש אייערבך (שש"כ פניו הע' ל) שמי"מ אינו צריך לחזור ולברך, כיון שלפי הטעם השני לא צריך כלל להזכיר מעין המאורע בברכת 'מעין שלש', כמבואר בשעה"צ שם (סי' ט), וכן דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 27) והגר"ח קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' ק). אמנם הביאו בשם הגר"ש אלישיב (קובץ פסקים וחשובות להגר"מ גרס' סי' פא) שצריך לחזור ולברך, שכיון ששתה רביעית הרי שהיה זו היא של חיוב מצוה וצריך לחזור.

9) ומשמע שאין צריך לפטור בברכה זו גם את שתי הכוסות הראשונות. אמנם לעיל (סי' תעד סי' ג) כתב, שבברכה אחרונה על כוס זו פטר גם את שתי הכוסות הראשונות, ואכן לעיל (סי' תעג סי' יא) כתב שני טעמים לכך שאין מברכים ברכה אחרונה עליהם, האחד, שהכוס הראשונה נפטרת בברכת המזון שמברך לאחר מכן, ועוד, שבברכה אחרונה שיברך אחר הכוס הרביעית יפטור גם כוסות אלו.

[משנ"ב סי' ח]

שְׁלֵא תִּשְׁבֵּב לְשִׁתּוֹת עוֹד כְּלָלוֹת.

10) ומטעם זה, אם בשעה ששתה את הכוס הרביעית, חש שטעם היין מר ולכן נגל יין אחר, דעת הגר"ש אייערבך (הליכות שלמה פסח פי"ט ארחות הלב הע' 386) שצריך לחזור ולברך, שכיון שאסור להוסיף ולשתות אחר כוס זו, לא היתה דעתו אלא על מה שבכוס.

[משנ"ב סי' י]

כְּדִי לְזַכֵּר שֶׁהוּא לֵיל שְׁמוֹרָה (11) וכו', וְקוֹרֵין אוֹתוֹ פּוֹס שֶׁל אֱלֹהֵי הַקְּבִיא"ו וכו', וְיִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ לְבִשְׁרֵנוּ.

הלכות פסח סימן תפא תפב

ביאורים ומוספים

(2) ומה שצריך לאכול בתחילה מצה שאינה משומרת, ביאר השו"ע הרב (ס"א) שהוא כדי שיהיה הקידוש במקום סעודה, והמחצה"ש (ס"ק א) ביאר, שהוא כדי להסמיך את הסעודה לקידוש.

[משנ"ב שם]

ובמצה שאינה שמונה לא תשיב פריקה שיהי אונה מצה קלל⁸.

(3) ומה שאינו עושה אף את הכריכה במצה השמורה, כדי לצאת בזה ידי חובת מצה וגם ידי חובת כריכה, ביאר השו"ע הרב (ס"א) שאם יאכל מצה זו בכריכה, לא יצא ידי חובת אכילת מצה, לפי שחייב מצה בזמן הזה הוא מהתורה, וחייב המרור הוא מדברי סופרים, ואם יאכלם יחד יבטל המרור את טעם המצה, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תעה ס"ק טו).

[שעה"צ ס"ק ב]

הוא כסבךא שנהא שפחגנו פסימן תעה סעיף ב פמשנה בריכה, צנן פס⁴.

(4) שפסק השו"ע לענין מי שאין לו לטיבול ראשון אלא מרור, שיטבול טיבול שני בחרוסת. ודיק המשנ"ב שם (ס"ק כו), שהטיבול הראשון אינו בחרוסת משום שאינו לשם מצות מרור, והיינו משום שלכתחילה קיום מצות מרור אינו אלא אחר קיום מצות מצה. וכתב שם (ס"ק כח), שהרבה פוסקים חולקים על כך, ולדעתם אף שהוא קודם אכילת המצה עדיף לקיים באכילה הראשונה מצות מרור כדין, באכילת כזית ובטיבול בחרוסת, מפני שהוא שעת הברכה.

[ביה"ל ד"ה מצה]

אלא שיש פה מידים שצריך שמוי משעת קציה⁵.

(5) ואופן השימור משעת קצירה, כתב במשנ"ב שם (ס"ק כב) שישמור מאותה העת והלאה שלא יפלו מים על החיטים, ושמידה זו תהא לשם מצת מצוה.

[משנ"ב ס"ק ח]

וצריך לנהוג ברכת 'הפפיל'⁶. ואם קרא קריאת שמע בבית הכנסת קדם הלילה, צריך לקרות כל הקריאת שמע פני לצאת, וכו' ל פסימן ולה⁷.

(6) והוסיף בספר יסוד ושורש העבודה (שער הצאן סוף פ"ו), שצריך לומר גם את הפסוק: 'בידך אפקיד רוחי'.

(7) שם כתב (ס"ק יב) שלכתחילה לא כראי לטמון על קריאת שמע שקרא על מיטתו, אפילו אם הוא קורא את כל שלש הפרשות. משום שאין כוונתו בקריאתו זו לשם מצוה אלא להבריא המוזיקים. ועוד, שצריך כוונת הלב לקבל עליו עול מלכות שמים במזוה, ובקריאת שמע שעל המיטה אין כוונתו לכך. אבל אם קרא בבית כנסת שמתפללים בו ערבית מוקדם מיד לאחר תפלת מנחה, כשיגיע הזמן יחזור ויקרא את כל הפרשות כדין, ולפחות יקרא על מיטתו את כל הפרשות כדין, ויכוין לצאת בזה ידי מצות עשה של קריאת שמע.

סימן תפב

דין מי שאין לו מצה שמונה

[משנ"ב ס"ק ב]

לא יחא נשאי לאכל אחריו, וקדלעיל בסימן תפא¹.

(1) ובטעם הדבר כתב שם (ס"ק א), שהוא כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה של אפיקומן.

[משנ"ב ס"ק ג]

לאחר שפברך מתחלה ברכת 'המוציא' לבר על מצה שאינה קשקשת².

הלכות פסח סימן תפא תפב

באר הגולה ז

כ טור בשם חוקפא
מטא דפשיטא גרבי
אליצור ורבי
הרשב"א וכו'

(3) הגדול (פרוכי): ב חייב אדם לעסק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספור בנסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפנו שנה: הנה וכל דין ליל ראשון יש גם כן בליל (ג) שני (אנדו). ונזהרים שלא לקרות על מסתו רק פנשת (ד) [7] (ד) 'שמע' ולא שאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמערים היא מן המזיקין:

תפב דין מי שאין לו מצה שמורה, ובו סעיף אחד:

א טור בשם אביו
הרא"ש לטבחה
הרמ"א בסוף פסחים
והש"ך סבב טבב
רפ"י וכו'

א [*] *מי שאין לו מצה (א) משמרת (ב) אלא פזית, (ג) מברך 'על אכילת (ב) (ג) מרורי ואוכל, וכשגומר סעודתו ממצה שאינה משמרת מברך (ד) 'על אכילת מצה' ואוכל (ה) אותו פזית (ו) ואינו טועם

שערי השוקה

[7] שמע. עבתי. וען לעיל סימן רמ בשם הרא"ש וכו' וכתב באגרות הרמ"א שאפילו ליל ראשון של פסח שחל בשבת אסור בנזוג, עין שם: [*] מי שאין לו מצה משמרת כו'. וען באשרי דף קב ומיש הפר"ח והחיי להמה עליו, ובשרות בית אפרים סימן מו כתבתי לשוב נכון לרבי הרא"ש וגם לשוב קצת להסיו בענין זה מ"ש על הרא"ש, ע"ש. וכתב בר"י בשם מו"ח שכתב בשם צור-סני"ס מ"י שכתב: שמעתי שם מו"ח הרא"ש שיש מי ששאל בסניף ולא עלה לנפשה עד יום ט"ו לא נפשה הפך ביום, ואינו כמו קדוש ומקדוש ביום, דכ"י מצה ודי אחר דאית נאכלת אלא פלגה, כע"ל. ופשוט דהיה ככל מי שאינו אכס בליל-פסח אין לו משלומין ביום, וכ"כ המג"א סימן תפא ותכ"א בבה"ט סימן חעג. ע"ש: [6] מרור, עבתי. וען שו"ת בית-התורה סימן נח, שנים שהיו בבית-האסורים או במדבר ולא נמצא אלא פזית מצה בעמנוס מי קידם, וכתב שיש לקיים כמתניין ח"מא בזמן שהם מרדים כו'. וס"ס דספ"ל פליז קבל דאליה זכר, ע"ש. ולא נח"א, דכתיב ה"ל מצה גולה, ונפלו אין בו ש"פ מ"ט שא דכתיב לכם מצה לאי משיב מצה הפכה פעברה היא אלא משיב וזלפינן להם לחם מילה ותיב עירתיים להוציא את העול, ואם כן כל שהיה גויל ואינו שולו אפלו אין בו ש"פ לא נפיק וקצת יש לרחות, דאפשר דכיון שאין בו ש"פ דאיתיהב למחלה אין שם גויל עליו מל. וקצת משמע בן מהוספות בסבה ר"פ ליל הגויל שהקשו ליל ליל פזי מצה

באר היטב

טרא"ק שרי, עכ"ל. וכתב המ"א דהינו אותו ע"ל-טרא"ק שעושים בקורבנותו שכתבשלים מים עם המפוחים, אבל אותו טרא"ק! שעושים בארץ אשכנז שבוהשין המפוחים בבית-הכפר נש לו טעם גדול יש לאסר. ומי ונאכל שקורין אינג'ע-ר'וואסער יש להמיר, עמ"א, והחיי העלה דמתר לשנות כל המשקין שאינם משקרים וכ"פ בניצ וכעל פרי"ח, ע"ש, ולפיכך הדבר ברור להמיר לשנות טרא"ק או ט"ע וכיוצא. וכוונתו בספרו פסח מעבין כתב דלא רצה להג' התר בשנתו הקארוני, ובשנתו הסיטוני שקורין טרא"ק קטב טומר נפשו ודחק מנפשו: (3) הגדול. ודוקא אם לא אחר הלל הגדול על פוס ד, מ"א: (ג) שני, ובליל שני מטר לשנות כל שאר משקים אחר הדי מוסות לכ"ע, ע"ש: (7) שמע. וצריך לברך ברכת הפסח, מברכ"י. ואם קרא ק"ש בבחכ"נ קום הלילה צריך לקרות כל הק"ש כדי לצאת, עין סימן רלה: (6) מרור. והינו שמקדש תחלה ומברך המוציא על מצה שאינה משמרת ואח"כ על המרור. ועין ט"ו וביד-ארתן. וחולה שאין יכול לאכל כ"א כזית מצה או מי שאין לו אלא כזית מצה יאכל תבשילו בלא המוציא ואחר סעודתו יברך המוציא ועל אכילת מצה יאכל פזית מצה, אבל אם אין לו כ"כ טעמא דלכם תיל משום מצה הפכה בעבדה, ואם איתא, הא משנתה לה בבחי"ג שגול פזית מצה ואינו ש"פ, ואע"ג דלית לה משום מצה הי"ב מ"ט פסיל לה כקרא דמכתב דכתיב לכם. וכן נראה לזכר מלש"י דפסק דף כו דאקרינן מלש"י שקל ושראל ראויין לישב בכה אחת. ומישי"י ראשיתך דלא מטי ש"פ לך לך חר, מ"שעמ דכל שאין בו ש"פ לא שיק קח עליו שם כה של שיוצא בה, אם לא שנוצרף אליו חלק חביו, ומכ"ה מנה דיוצא בסבה שאולה, וא"כ היה לענין שאין לתת עליו במנה שם גולה מאת"ם ולומר דלא מקרי לכם, דכיון שאינו ש"פ אם גולה ממקל נפשות לכם, אלא דלפ"י אודעה צ"ע השמע מרש"י דפסק דלענין שיקא קרי לכם ש"פ פיעין אף שהוא שלו פמש וא"כ גם פזי מצה נימא הכי, ולא מצינו בשום מקום שאין ש"פ, לכן נראה דגם פסקה אין כונת לש"י לברך ש"פ רק פנחה דכל דלא הו פרושה על חלקו אי"כ הסיקם שהוא ילשב עליו שהוא שון וחר אינו שולו רק סבה ש"פ: יש להם חלק במקום סנה וסם משאילים חלק זה לזה, ומהוספות שכתבו שכתבו שנהגם דחק, דכי מיכי הירצה ששמן מרכה

באר הגולה

* מצה משמרת. עין לעיל סימן תנג סעיף ד דמסקר הדין די בשמור משעת טחינה, ועל-פי הדחק די משעת לישה, אלא שיש מתמירים שעריף שמור משעת קצינה⁵, ולפיכך אם אין לו מצה משמרת משעת קצינה רק כזית ושאר מצה שלו משמרת רק משעת לישה, כזה יש לו לנהג כמו שנהגים פדרי, והינו שכתב על פזית המשמר משעת קצינה המוציא וגם 'על אכילת מצה', וברכה: יצשה ממצה המשמרת משעת לישה

משנה ברורה

בברכה ולשנות הפוס המישית, אבל אם כבר סיים סוף הברכה אין לתזר ולומר הלל הגדול ולברך לבסוף, ולא תקנו כי אם ברכה אחת: ב (ד) 'שמע'. וצריך לברך (י) ברכת 'המפיל' ואם קרא קריאת שמע בבית-הקנסת קום הלילה, (י"א) צריך לקרות כל הקריאת-שמע כדי לצאת, וכ"ל בסימן רלה:*

א (א) משמרת. עין לעיל סימן תנג סעיף ד מהו משמרת, ועין באור הלכה: (ב) אלא פזית. ואם אין, אם יאכלו בראשונה לא יהיה לו לאפיקומן, ואם יקרא אפיקומן, אם ין לא יהא ושאוי לאכל אחריו, וכדלעיל בסימן תע"ח⁶, ועל-כן צריך לעשות כמו שמבאר והולך: (ג) מברך 'על אכילת מרור' וכו'. ורצה לומר, לאחר שמברך מתחלה ברכת 'המוציא' (6) לבר על מצה שאינה משמרת⁷ מברך על המרור, וברכת 'על אכילת מצה' וברך לבסוף בשעה שאוכל פזית המשמרת. ואף-על-כ"כ דלכתחלה (3) צריך לאכל מצה של חיוב וחדר מרור משום שגאמר 'על מצות ומרורים', בתחלה מצה וחדר מרורים, היכא דלא אפשר שאני. והמספר השמיט דין דכריכה, ומשמע דסביא לה (ג) דלא מצרכינן לה פריכה משום שאין לו מצה שמורה רק פזית, ובמצה שאינה שמורה לא חשיב פריכה שהרי אינה מצה פלגה: (ד) 'על אכילת מצה'. דברכת 'המוציא' כבר בנך: (ה) אותו פזית. המשמר, ועולה לו גם במקום אפיקומן, שהרי אוכלו על השבע: (ו) ואינו טועם אחריו כלום. וכמו בכל מקום לאחר אפיקומן. והנה כל זה בשאין לו רק כזית מצה שמורה, אבל אם יש לו שני זימים, אוכל כזית אחר (ד) בתחלת אכילתו ומברך עליו

שער הציין

(י) אחרונים: (י"א) מגן-אברהם ושי"א: (6) מגן-אברהם ושי"א: (3) עקרת-צבי, והוא כסבא שנה שכתבנו בסימן תעה סעיף ב במשנה ברורה, עין שם⁴. וצריך עיון, שדעת המחבר שם אינו כן, כמו שפרשנו שם לדעתה דהש לבקרא ד'על מצות ומרורים' דכתחלה מצה וחדר מרור? ואפשר משום שלא יפג המרור טעם המצה, לא שישנין לאקדומי מצה למרור: (ג) הגר"א והגר"י. ומכל מקום פנה אחרונים כחבד היקום גם-כן בריכה על-פלגונים במצה שאינה שמורה תכף אחר אכילתו מרור, וצריך עיון לדינא: (7) אלה רבה:

תרגום: 1 משקה 2 קפה 3 תה 4 טבא.